

Analyse | kraka

1. april 2014

Mange udenlandske akademikere er overkvalificeret til deres job

Af Kristian Thor Jakobsen

Analysen ser nærmere på, hvor mange akademikere med forskellig oprindelse der formelt set er overkvalificeret til deres job, og om der dermed er tegn på, at deres "talenter" ikke udnyttes fuldt ud. Såkaldt "overkvalificerede" eller "overuddannede" akademikere er her defineret som personer med en lang videregående uddannelse, der varetager en jobfunktion, som hverken omfatter ledelse eller forudsætter et vidensniveau, som normalt opnås på en lang videregående uddannelse. Der ses desuden kun på personer, som har fået godskrevet deres uddannelse i Danmark.

- Andelen af personer med dansk oprindelse med lang videregående uddannelser, der er overkvalificerede til deres job, udgjorde i 2011 omtrent 16 pct.
- Alle indvandrergupper er kendetegnet ved at have en større andel af akademikere, der er overuddannede i forhold til det job, de besidder. Fx var det ca. 20 pct. af akademikerne fra de gamle EU-lande og vestlige lande uden for EU, som var overuddannede i 2011.
- For akademikere fra de nye (østeuropæiske) EU-lande og ikke-vestlige lande uden for EU er billedet imidlertid særligt udtalt. Her var det hhv. 30 og 35 pct. af akademikerne, der så ud til at være overkvalificeret til deres job. Omfanget af "overuddannelse" er særligt stort for dem, som har fået deres uddannelse i udlandet, før de kom til Danmark. 30-40 pct. af disse akademikere (fra de nye EU-lande og ikke-vestlige lande uden for EU) er således overkvalificeret til deres job. En stor del ser dermed ikke ud til at bruge uddannelseskvalifikationerne i særligt stort omfang.
- Det er særligt overuddannelsesgraden blandt ikke-sundhedsvidenskabelige akademikere som er høj sammenlignet med øvrige befolkningsgrupper. For personer fra de nye østeuropæiske EU-lande kan en del af forklaringen dog være, at de har opholdt sig noget kortere tid i Danmark sammenlignet med de øvrige indvandregrupper.
- For alle indvandrergupper er andelen af overuddannede akademikere lavere for de personer, der har en dansk uddannelsesbaggrund. Således er andelen af overuddannede akademikere ikke så langt fra danske akade-

mikere, når der udelukkende ses på indvandrere med dansk uddannelsesbaggrund.

Kontakt

Ledende økonom
Kristian Thor Jakobsen
Tlf. 3022 6792
E-mail krj@kraka.org

1. Baggrund

Antallet af personer med lang videregående uddannelse i beskæftigelse er steget de seneste 10 år. Fra 2003 til 2011 er antallet af 25-59 årige beskæftigede personer med lange videregående uddannelser vokset fra ca. 140.000 til omkring 190.000.

Blandt indvandrergrupperne er der også sket en markant stigning i antallet af personer med lang videregående uddannelse. Fx er antallet af akademikere fra ikke-vestlige lande uden for EU steget fra ca. 3.600 personer i 2003 til 6.200 personer i 2011 (se bilag 1 for landeopdelingen). En del af disse personer er kommet ind via den såkaldte Greencard-ordning med henblik på at arbejde i Danmark.

Dette notat ser på, om akademikere med forskellig oprindelse har en jobfunktion, der matcher deres uddannelsesniveau. En såkaldt "overuddannet" eller "overkvalificeret" akademiker er defineret som en person med en lang videregående uddannelse, der varetager en jobfunktion, som hverken omfatter ledelse eller forudsætter et vidensniveau, som normalt opnås på en lang videregående uddannelse (se boks 1, sidst i papiret). Akademikere med jobfunktioner som fx almindeligt kontorarbejde, socialrådgivere eller ejendomsrådgivere vil således blive betegnet som "overkvalificeret".

Graden af "overuddannelse" er dermed alene en indikator for, om de færdigheder, som blev opnået under uddannelsen, kan siges at matche de formelle kvalifikationskrav, som jobfunktionen stiller.

Opgørelsen omfatter alene personer, der har en registreret lang videregående uddannelse i Danmarks Statistiks registre.¹ Dvs. at alle med et imputeret (eller anslået) uddannelsesniveau er udeladt. Oplysningerne om udenlandsk uddannelse er dermed baseret på Danmarks Statistik løbende landsdækkende spørgeskemaundersøgelser om indvandreres udenlandske uddannelser eller oplysninger fra Styrelsen for Internationale Uddannelser, Sundhedsstyrelsen eller IDAs medlemsregistre (primært ingeniører). Opgørelsen af udenlandsk uddannelse er mindre sikker end dansk uddannelse, og analysen skal derfor tages med dette forbehold.

Alt i alt udgør gruppen af akademikere med udenlandsk oprindelse omkring 7 pct. af den samlede gruppe af personer med lang videregående uddannelse, hvoraf personer fra ikke-vestlige lande uden for EU er den største enkeltgruppe.

2. Overuddannelse blandt akademikere med udenlandsk baggrund

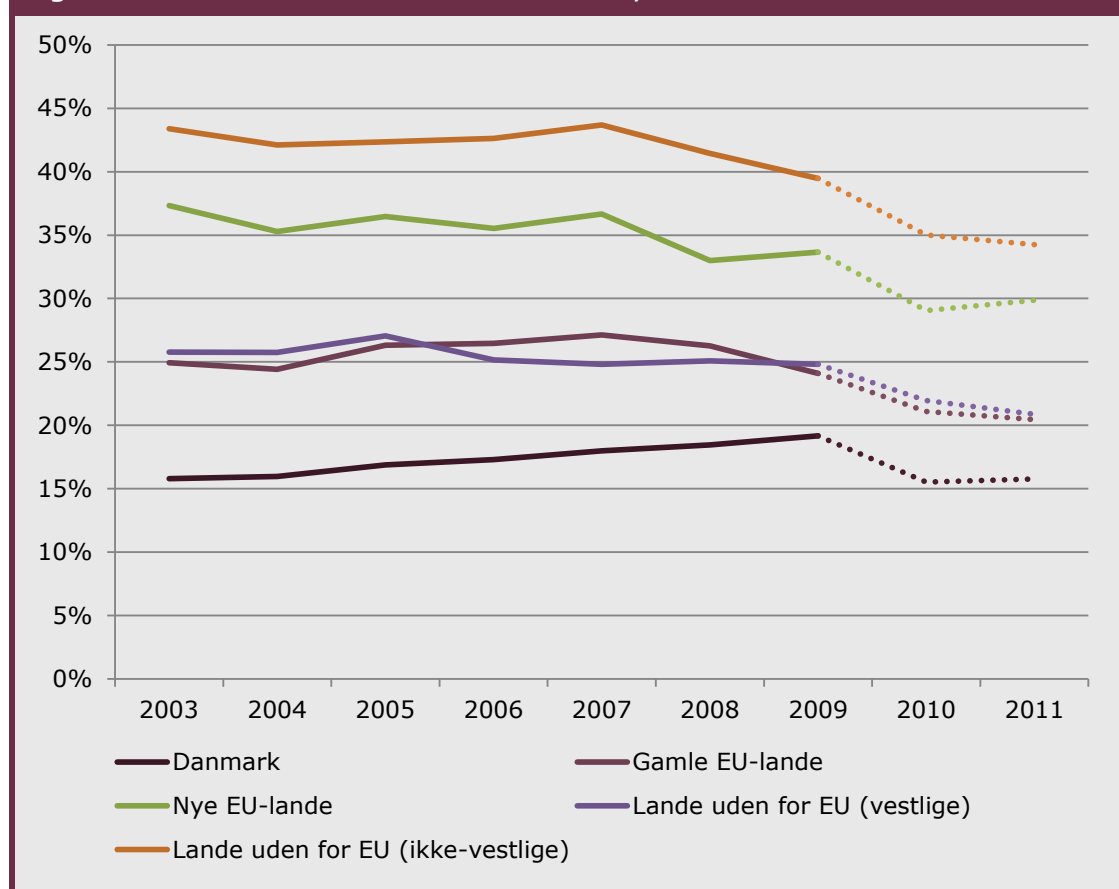
Andelen af danske akademikere, der formelt set er overkvalificerede, har været svagt stigende fra 2003 til 2009, jf. figur 1. Således varetog knap 20 pct. af danske akademikere et job, som de i princippet var overkvalificeret til i 2009, mens den tilsvarende andel udgjorde godt 15 pct. i 2003. Fra 2009 er der sket et fald i overuddannelse for alle grupper, hvilket dog skal ses i lyset af ændringer i kilderne i de bagvedliggende registre. I 2011 udgjorde andelen af overuddannede akademikere med dansk baggrund dermed ca. 16 pct.

¹ Blandt beskæftigede personer udenlandsk herkomst, der opholder sig i Danmark, er der også en stor del, hvor uddannelsesoplysningerne mangler helt. Dette skyldes primært, at disse personer har opholdt sig relativt kort tid i landet og derved ikke har fået deres uddannelsesoplysninger registreret ved Danmarks Statistik. Der er særligt tale om personer fra de nye østeuropæiske EU-lande.

For akademikere med anden etnisk baggrund end dansk er andelen af personer, der er overkvalificeret til deres job, højere. Blandt akademikerne fra de gamle EU-lande og vestlige lande uden for EU var det ca. 25 pct., som kan siges at være overuddannede i 2009. Den andel har været ret konstant siden 2005.

Tendensen til "overuddannelse" er imidlertid endnu mere udtalt blandt akademikere fra ikke-vestlige lande uden for EU og de nye østeuropæiske lande (herunder Polen, Rumænien mv., jf. boks 2 sidst i papiret). For disse akademikere er det over en tredjedel, som var overkvalificerede til det job, som de varetager. Siden 2007 har andelen af overuddannede akademikere fra disse lande dog været svagt faldende.

Figur 1: Overuddannelse blandt akademikere, 2003-2011

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

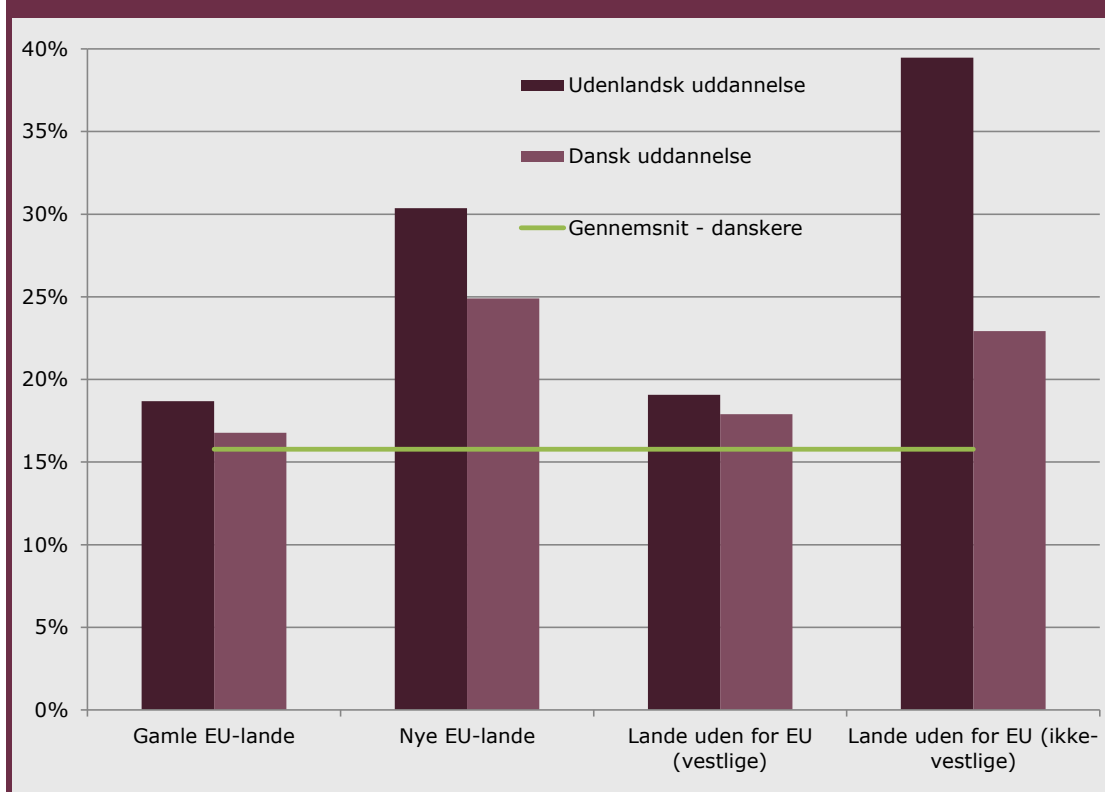
Anm.: Se boks 1 for en nærmere forklaring af overuddannelse. Populationen omfatter de 25-59-årige og der ses bort fra personer, som er ansat i militæret, fordi det rent datamæssigt ikke er muligt at inddele disse efter jobfunktioner. Desuden indgår efterkommere ikke i opgørelsen. Kilderne til DISCO-koden er undervejs i forløbet blevet ændret i RAS-registret, og derfor kan ændringen fra 2009 til 2010 skyldes dette skifte.

Der er stor forskel på tendensen til overuddannelse, afhængig af om personerne har en dansk uddannelse, eller om den akademiske uddannelse er taget i udlandet (typisk i hjemlandet). For alle indvandrergupperne var det således mellem 15 og 25 pct. af akademikerne med dansk uddannelse, som var overuddannet i forhold til deres jobfunktion i 2011. Det er lidt over gennemsnittet for danske akademikere, jf. figur 2.

Til gengæld var op mod 40 pct. af akademikerne fra ikke-vestlige lande uden for EU med udenlandsk uddannelse overkvalificeret til deres job i 2011. For akademikerne fra de nye østeuropæiske EU-lande, som har udenlandsk uddannelse, er andelen 30 pct. De personer, der har fået uddannelse andre steder, har således ikke på samme måde været i stand til eller haft mulighed for at finde jobs, hvor disse kvalifikationer kan bruges fuldt ud.

For akademikerne fra de gamle EU-lande og vestlige lande uden for EU, er tendensen til "overuddannelse" også størst for dem, som har taget uddannelsen i udlandet. Men forskellen er her ret moderat, og langt mindre end for akademikerne fra de nye østeuropæiske EU-lande og ikke-vestlige lande uden for EU.

Figur 2: Overuddannelse blandt indvandrere med dansk og udenlandsk uddannelse

Kilde:

Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Anm.:

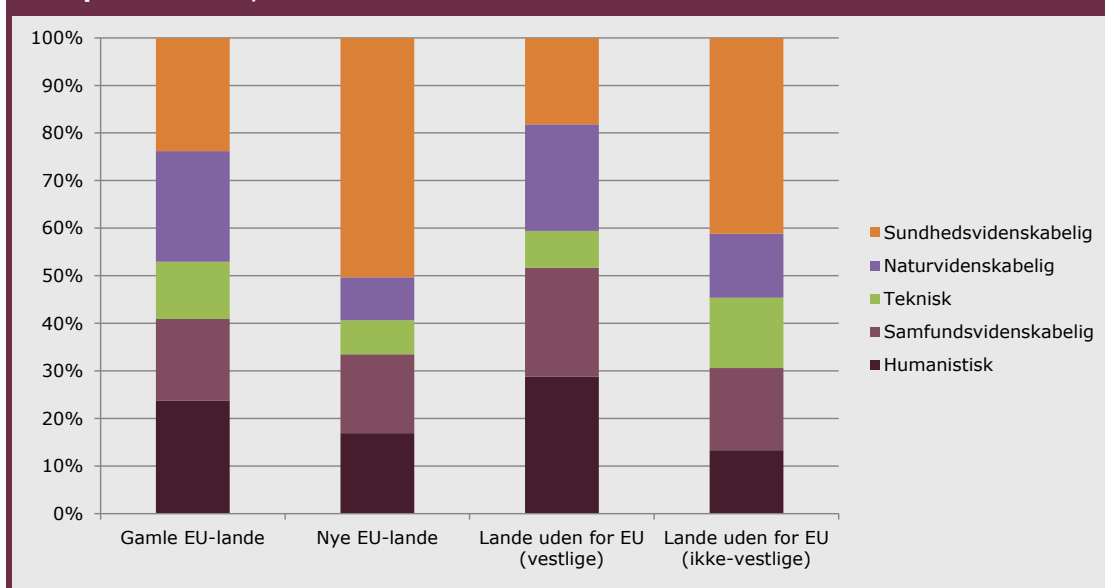
Se boks 1 for en nærmere forklaring af overuddannelse. Populationen omfatter de 25-59-årige og der ses bort fra personer, som er ansat i militæret, fordi det rent datamæssigt ikke er muligt at inddele disse efter jobfunktioner. Desuden indgår efterkommere ikke i opgørelsen.

En del af forklaringen på forskellene i overuddannelse mellem indvandrere med henholdsvis dansk og udenlandsk uddannelsesbaggrund skyldes, at indvandrere med udenlandsk uddannelsesbaggrund typisk har opholdt sig i Danmark i kortere tid end indvandrere med dansk uddannelsesbaggrund. Fx havde akademikerne fra de nye østeuropæiske EU-lande med dansk uddannelsesbaggrund i gennemsnit opholdt sig i Danmark i godt 15 år, mens akademikerne fra de samme lande, men med udenlandsk uddannelsesbaggrund, kun havde boet omkring 9 år i Danmark i gennemsnit.

Desuden kan forskelle i den akademiske uddannelsesretning mellem de forskellige befolkningsgrupper være med til at forklare forskelle i den samlede overuddannelsesgrad blandt akademikere med udenlandsk uddannelse. Op mod halvdelen af akademikerne fra de nye østeuropæiske EU-lande og ikke-vestlige lande uden for EU med udenlandsk uddannelse har en sundhedsvidenskabelig baggrund, jf. figur 3.² For de øvrige indvandrergupper lå andelen i 2011 på 20-25 pct. Til sammenligning har omkring 15 pct. af danske akademikere en sundhedsvidenskabelig uddannelsesretning.

For personer med dansk uddannelsesbaggrund ligner fordelingen på uddannelsesretninger i højere grad hinanden, hvilket derved ikke kan forklare forskellene i den samlede overuddannelse blandt disse indvandrergupper.

Figur 3: Uddannelsesretning for akademikere med udenlandsk uddannelse opdelt på herkomst, 2011

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Anm.: Se boks 1 for en nærmere forklaring af overuddannelse. Populationen omfatter de 25-59-årige og der ses bort fra personer, som er ansat i militæret, fordi det rent datamæssigt ikke er muligt at inddele disse efter jobfunktioner. Desuden indgår efterkommere ikke i opgørelsen.

Sundhedsvidenskabelige kandidater har typisk en lavere grad af overuddannelse sammenlignet med andre akademiske uddannelsesretninger på tværs af befolkningsgrupperne, jf. tabel 1. Således har sundhedsvidenskabelige akademikere med udenlandsk uddannelsesbaggrund en overuddannelsesgrad på 3-7 pct. Der er samtidig relativt mange akademikere fra de nye østeuropæiske EU-lande og ikke-vestlige lande uden for EU, som har sundhedsvidenskabelig baggrund. Det trækker alt andet lige den samlede overuddannelsesgrad i disse befolkningsgrupper ned. Hvis man ser bort fra denne uddannelsesgruppe, stiger andelen af overuddannede akademikere fra disse lande med udenlandsk uddannelsesbaggrund til omkring 60 pct., hvilket er markant højere end den tilsvarende overuddannelsesgrad for de øvrige indvandrergupper.

² Uddannelsesoplysningerne for en stor del af disse personer er baseret på autorisationer udstedet af Sundhedsstyrelsen og derved opfattet som værende udenlandske.

Tabel 1: Overuddannelse og antal år i Danmark for akademikere med udenlandsk uddannelse fordelt på uddannelsesretning, 2011

Uddannelsesretning	Gamle EU-lande		Nye EU-lande		Lande uden for EU (vestlige)		Lande uden for EU (ikke-vestlige)	
	Andel overuddannede (pct.)	Antal år i Danmark	Andel overuddannede (pct.)	Antal år i Danmark	Andel overuddannede (pct.)	Antal år i Danmark	Andel overuddannede (pct.)	Antal år i Danmark
Humanistisk	23	13,5	56	8,9	22	11,8	61	13,4
Samfundsvidenskabelig	38	11,2	69	7,6	27	12,6	75	11,0
Teknisk	20	12,3	49	14,5	20	13,3	58	12,3
Naturvidenskabelig	15	13,1	41	11,0	16	14,3	51	11,3
Sundhedsvidenskabelig	3	9,4	5	8,0	7	10,9	7	12,1

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.
 Anm.: Se boks 1 for en nærmere forklaring af overuddannelse. Populationen omfatter de 25-59-årige og der ses bort fra personer, som er ansat i militæret, fordi det rent datamæssigt ikke er muligt at inddele disse efter jobfunktioner. Desuden indgår efterkommere ikke i opgørelsen.

40 pct. af de overuddannede akademikere fra ikke-vestlige lande uden for EU med udenlandsk uddannelse havde en jobfunktion i kategorierne "Operatør og Monteringsarbejde samt transportarbejde" og "Andet manuelt arbejde" (fx chauffør, rengøringspersonale, tilberedning af fastfood, opvaskere, renovationsarbejde mv.). Den tilsvarende andel for personer fra de nye østeuropæiske EU-lande er på 35 pct. Modsat er det kun 6-7 pct. af de overuddannede akademikere fra de gamle EU-lande samt vestlige lande uden for EU, der har sådanne jobfunktioner. De er i langt højere grad ansat i funktioner vedrørende sekretærarbejde, teknikerarbejde og almindelig kontor- og kundeservicearbejde.

Den højere grad af overuddannelse blandt især udenlandske akademikere skyldes formentlig et sammenspil af forskellige faktorer. For det første kan det være et udtryk for udbuddet af akademikere er større end efterspørgslen, og at dette har ramt disse befolkningsgrupper hårdest. Det kan også være et udtryk for akademikere med udenlandsk uddannelse ikke har den samme kvalitet eller relevans for det danske arbejdsmarked sammenlignet med tilsvarende akademikere med dansk uddannelsesbaggrund. Kulturmæssige barrierer og forskelle i bevæggrundene til hvorfor indvandrere kommer til Danmark (fx flygtninge i forhold til personer på Greencard-ordningen) kan også være med til at forklare, hvorfor der er forskel i overuddannelsesgraden.

Boks 1: Opgørelse af overuddannede akademikere

Opgørelsen af akademikernes jobfunktion er baseret på Danmarks Statistiks fagklassifikation 2008, DISCO-08.

Overuddannede akademikere er defineret som personer med en lang videregående uddannelse, der varetager en jobfunktion, som hverken omfatter ledelse (DISCO-08 hovedgruppe 1) eller forudsætter et vidensniveau, som normalt opnås på en lang videregående uddannelse (DISCO-08 hovedgruppe 2).

Man kan opgøre overuddannelse efter andre metoder end den, der anvendes her. De har hver især deres fordele og ulemper. Ofte anvendes den såkaldte "realiserede match"-tilgang, hvor man er overuddannet, hvis man har mere uddannelse end den gennemsnitlige uddannelseslængde i den jobfunktion, man varetager (typisk inden for et interval omkring den gennemsnitlige uddannelseslængde). En alternativ tilgang er at opgøre overuddannelse ud fra medarbejdernes egen vurdering af, om de er overuddannede eller ej. Se fx "Stadigt flere akademikere er overuddannede til deres job". Kraka, 2012.

Bilag

Bilagstabel 1. Landegrupper

	Lande
Personer af dansk oprindelse	Danmark
Gamle EU-lande	Belgien, Frankrig, Tyskland, Italien, Luxembourg, Holland, Irland, Storbritannien, Grækenland, Portugal, Spanien, Østrig, Finland, Sverige, Cypern, Malta
Nye EU-lande	Tjekkiet, Estland, Ungarn, Letland, Litauen, Slovakiet, Slovenien, Bulgarien, Rumænien, Polen
Vestlige (ikke EU)	Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien, New Zealand
Ikke-vestlige	Omfatter alle andre lande, herunder Grønland, Færøerne, Kroatien, Japan, mm.

Anm.:

Definitionen af vestlige lande følger Danmarks Statistiks definition. "Nye EU-lande" omfatter samtlige lande, der er blevet medlem af EU siden 2004, med undtagelse af Malta og Cypern, der medtages i "Gamle EU-lande", og Kroatien, der først blev optaget i 2013, og derfor medtages i "Ikke-vestlige".